

BÖLÜM 2

GERİATRİK BİREYLERDE POLİFARMASI VE AKILCI İLAÇ KULLANIMI: HEMŞİRELİK YAKLAŞIMLARI

Merve AKINCI¹

GİRİŞ

Polifarmasi, genellikle bir bireye birden fazla ilaç reçete edilmesi olarak tanımlanır. Bu durum, nitel veya nicel parametreler kullanılarak belirlenebilir. Nicel anlamda, polifarmasi; düzenli olarak beş veya daha fazla ilacın kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Ancak, polifarmasi tanımına ilişkin kesin bir fikir birliği bulunmamaktadır (1). Başka bir tanımda benzer şekilde polifarmasi, genellikle günde beş veya daha fazla reçeteli ilaç kullanımı ve/veya klinik gerekliliklerin ötesinde, daha fazla ilaç verilmesi olarak tanımlanır ve gereksiz/istenmeyen ilaç kullanımını temsil eden birden fazla ilaç kullanımını ifade eder (2). Hiperpolifarmasi terimi ise, bireyin düzenli olarak ondan fazla ilaç kullanması durumunu ifade etmek için kullanılmaktadır (1).

Polifarmasi, genellikle yaşlılarda daha yaygın görülmekle birlikte, orta yaşlı ve genç bireylerde de ihmal edilemez bir sorundur. Kardiyovasküler, sindirim sistemi ve metabolizma hastalıklarına yönelik kullanılan ilaçlar, polifarmasiye en sık eklenen ilaçlar arasında yer almaktadır. Polifarmasinin belirleyicileri arasında hasta ile bağlantılı faktörler (yaş, cinsiyet, gelir, ikamet yeri, etnik köken, davranış gibi sosyodemografik parametreler), hastalıkla bağlantılı faktörler (kardiyovasküler veya metabolik hastalıklar gibi belirli hastalıklar, çoklu komorbidite durumu) ve sağlık sistemi veya hekimle bağlantılı faktörler bulunmaktadır (3).

Potansiyel olarak uygunsuz ilaç kullanımını belirlemeye yönelik çeşitli araçlar bulunmaktadır. Bu araçlar arasında Beers Kriterleri, STOPP (Yaşlıların Reçetelerinin Tarama Aracı), START (Doğru Tedaviye Dair Uyarı Sağlayan Tarama Aracı)

¹ Öğr. Gör., Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, pekerm92@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-3019-8444

doğru yanıt) titizlikle uymalıdır.

Çoklu Disipliner Yaklaşım:

Klinik eczacılarla iş birliği yapılarak hastalara yönelik ilaç değerlendirmeleri düzenli olarak gözden geçirilmeli, potansiyel etkileşimler önlenmelidir. Reçeteleme ve tedavi planlamalarında tüm sağlık profesyonelleri ortak karar süreçlerine dâhil edilmelidir.

Hasta ve Aile Eğitimi:

Yaşlı bireylere ve bakım veren aile üyelerine, ilaçların doğru kullanımı, yan etkileri ve ilaç takibi konusunda açık ve anlaşılır eğitimler verilmelidir. Yazılı, görsel ve teknolojik araçlar kullanılarak tedaviye uyum artırılmalıdır.

Sağlık Politikaları ve Dijital Sistemler:

Sağlık kurumlarında dijital ilaç takip sistemleri geliştirilmeli, ilaç uyarı sistemleri ve ilaç etkileşimi kontrol yazılımları aktif şekilde kullanılmalıdır. Akılcı ilaç kullanımını destekleyici ulusal stratejiler, yaşlı bireyler özelinde yeniden yapılandırılmalıdır.

Sonuç olarak, geriatrik bireylerde polifarmasiye bağlı risklerin azaltılmasında ve akılcı ilaç kullanımının yaygınlaştırılmasında hemşirelerin bilgi, farkındalık ve uygulama düzeylerinin güçlendirilmesi; hasta güvenliğini ve bakım kalitesini artırmada önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Dovjak P. Polypharmacy in elderly people. Wiener Medizinische Wochenschrift. 2022 Apr 10;172(5–6):109–13.
2. Dagli RJ, Sharma A. Polypharmacy: A Global Risk Factor for Elderly People. J Int Oral Health. 2014;6(6):i–ii.
3. Guillot J, Maumus-Robert S, Bezin J. Polypharmacy: A general review of definitions, descriptions and determinants. Therapies. 2020 Sep;75(5):407–16.
4. AGS. American Geriatrics Society 2019 Updated AGS Beers Criteria® for Potentially Inappropriate Medication Use in Older Adults. J Am Geriatr Soc. 2019 Apr 29;67(4):674–94.
5. Sofulu F, Karadakovan A. Geriatrik Bireylerin Polifarmasi ve İlaç Kullanımı ile İlgili Bilgi ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi . İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2022;7(3):529–33.
6. Trapani D, Zagami P, Nicolò E, Pravettoni G, Curigliano G. Management of Cardiac Toxicity Induced by Chemotherapy. J Clin Med. 2020 Sep 7;9(9):2885.
7. Drenth-van Maanen AC, Wilting I, Jansen PAF. Prescribing medicines to older people—How to consider the impact of ageing on human organ and body functions. Br J Clin Pharmacol. 2020 Oct 16;86(10):1921–30.
8. Soenen S, Rayner CK, Horowitz M, Jones KL. Gastric Emptying in the Elderly. Clin Geriatr Med. 2015 Aug;31(3):339–53.
9. Löhr J - M., Panic N, Vujasinovic M, Verbeke CS. The ageing pancreas: a systematic review of the evidence and analysis of the consequences. J Intern Med. 2018 May 23;283(5):446–60.
10. Smith SA, Waters NJ. Pharmacokinetic and Pharmacodynamic Considerations for Drugs Bin-

- ding to Alpha-1-Acid Glycoprotein. Pharm Res. 2019 Feb 28;36(2):30.
11. Miners J, Yang X, Knights K, Zhang L. The Role of the Kidney in Drug Elimination: Transport, Metabolism, and the Impact of Kidney Disease on Drug Clearance. Clin Pharmacol Ther. 2017 Sep 26;102(3):436–49.
 12. Elkin N. Yaşlılarda Polifarmasi ve Akılcı İlaç Kullanımına Aile Hekimliği Yaklaşımı . IGUSAB-DER. 2020;11:279–90.
 13. Schwan J, Sclafani J, Tawfik VL. Chronic Pain Management in the Elderly. Anesthesiol Clin. 2019 Sep;37(3):547–60.
 14. Şantaş F, Demirgil B. Akılcı İlaç Kullanımına İlişkin Bir Araştırma. İşletme Bilimi Dergisi. 2017;5(1):35–48.
 15. Saygılı M, Özer Ö, Uğurluoğlu Ö. Bir Kamu Hastanesinde Hemşirelerin Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Bilgi ve Davranışlarının Değerlendirilmesi . Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2015;8(3):162–70.
 16. Alparslan G, Kapucu S. Steroidlerin kullanımında hemşirenin sorumlulukları. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2008;77-84.
 17. Tuncer M, Khorshid L. Böbrek Nakli Hastalarında İmmünoşüpresan Tedaviye Uyum ve Hemşirenin Sorumlulukları. Nefroloji Hemşireliği Dergisi. 2018;13(1):26–31.
 18. Özer E, Özdemir L. Yaşlı Bireyde Akılcı İlaç Kullanımı Ve Hemşirenin Sorumlulukları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2009;162(2):42–51.
 19. Onar E, Kapucu S. Yaşlılarda Çoklu İlaç Kullanımı: Polifarmasi. Akad Geriatri. 2011;3:22–8.
 20. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Hekimler İçin Yaşlı Sağlığı Tanı ve Tedavi Rehberi. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü . 2010;
 21. Yurtsever Çelik S. Yaşlı Diyabetli Bireylerde Polifarmasi ve Akılcı İlaç Kullanımı. Turkish Journal of Diabetes Nursing. 2022;Cilt 2-Sayı 2(Cilt 2-Sayı 2):18–21.